

Οι συγχωνεύσεις σχολικών τμημάτων και οι παιδαγωγικές επιπτώσεις τους για την εκπαιδευτική διαδικασία και τον μαθητή

Χαράλαμπος Κωνσταντίνου

*Ομότιμος Καθηγητής Σχολικής Παιδαγωγικής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων-
Αντιπρόεδρος Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδος*

Με αφορμή τις πρόσφατες συνενώσεις-συγχωνεύσεις σχολικών τμημάτων από το Υπουργείο Παιδείας (Υ.ΠΑΙ.Θ.Α.) και τις σχετικές απόψεις και συζητήσεις που έλαβαν και λαβαίνουν χώρα, επανερχόμαστε, αναδεικνύοντας, συνοπτικά, τους παιδαγωγικούς και διδακτικούς λόγους που, σχεδόν αναπόφευκτα, επιβάλλουν τον, παιδαγωγικά και πρακτικά, ευκαίριο αριθμό μαθητών ανά τάξη-τμήμα.

Ξεκινούμε με την παραδοχή ότι ο κυρίαρχος παιδαγωγικός ρόλος του σχολείου είναι η διαμόρφωση εκπαιδευτικών συνθηκών, δηλαδή διαδικασιών αγωγής, διδασκαλίας, μάθησης, κοινωνικοποίησης και αξιολόγησης, που προάγουν την ποιότητα του εκπαιδευτικού έργου, με τελικό σκοπό τη δημιουργία, κατά το δυνατόν, ολοκληρωμένης προσωπικότητας για τον μαθητή και την ομαλή ένταξή του στο κοινωνικό σύστημα. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού και συνυπολογίζοντας και τις εμπλεκόμενες παραμέτρους στην εκπαιδευτική λειτουργία σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η αριθμητική αναλογία εκπαιδευτικού-μαθητών στη σχολική τάξη. Ειδικότερα, οι ακόλουθοι παιδαγωγικοί, διδακτικοί, μαθησιακοί, ψυχοσυναισθηματικοί και κοινωνικοί λόγοι συνηγορούν, αναμφίβολα, υπέρ ενός οριοθετημένου και συγκεκριμένου αριθμού μαθητών στην τάξη-τμήμα:

- Σε μακροεπίπεδο, οι αυξημένες κοινωνικές απαιτήσεις, η ραγδαία παραγωγή γνώσεων και η συχνότητα χρήσης της τεχνολογίας και των νέων ψηφιακών δεδομένων καθιστούν αναγκαία την ενίσχυση και αύξηση των προσόντων και της ετοιμότητας του μαθητή, δηλαδή της ανάπτυξης και ενδυνάμωσης των γνωστικών, νοητικών, συναισθηματικών και κοινωνικών του ικανοτήτων και δεξιοτήτων του, όπως είναι η κριτική, αναλυτική, συνθετική και δημιουργική σκέψη, η διερευνητική του ωριμότητα, η πληρότητα επικοινωνίας και πράξης κ.ο.κ.
- Σε μικροεπίπεδο, για να αντιμετωπιστούν οι ελλείψεις, οι δυνατότητες, τα ενδιαφέροντα και, γενικότερα, οι ανάγκες και οι ιδιαιτερότητες του κάθε μαθητή στο σχολείο, από άποψη γλωσσική, γνωστική, νοητική, συναισθηματική, πολιτισμική και κοινωνική, επιβάλλεται η εξατομικευμένη παιδαγωγική και διδακτική παρέμβαση του εκπαιδευτικού όχι μόνο στην εκπαιδευτική διαδικασία αλλά συνολικά στη σχολική ζωή. Η συγκεκριμένη παρέμβαση ευνοεί αποφασιστικά την επίτευξη των μαθησιακών στόχων, την ενεργητική συμμετοχή του μαθητή στις σχολικές διαδικασίες και, γενικότερα, τη διαμόρφωση κατάλληλου παιδαγωγικού κλίματος και παιδαγωγικής σχέσης.
- Με το μικρότερο αριθμό μαθητών στην τάξη-τμήμα ευνοείται η παιδαγωγική λειτουργία της αξιολόγησης του μαθητή, δεδομένου ότι ο εκπαιδευτικός διευκολύνεται να παρατηρεί και να καταγράφει με συστηματικό τρόπο τη μαθησιακή και εκπαιδευτική πορεία του κάθε μαθητή, χρησιμοποιώντας κατάλληλες μεθόδους αξιολόγησης, όπως είναι το παιδαγωγικό ημερολόγιο, η περιγραφική αξιολόγηση κ.ο.κ. Επιπρόσθετα, ο εκπαιδευτικός μπορεί να ελέγξει πιο αποτελεσματικά την επίτευξη των εκπαιδευτικών στόχων και να προβεί στη λήψη των κατάλληλων ανατροφοδοτικών μέτρων, αξιοποιώντας τα πλεονεκτήματα που του παρέχει για τον σκοπό αυτόν η παιδαγωγική λειτουργία της αξιολόγησης.

- Σύμφωνα με έγκυρες έρευνες, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια αισθητή αύξηση των περιστατικών απειθαρχίας, παραβατικότητας, ψυχοσυναισθηματικής διαταραχής και, γενικότερα, των προβλημάτων κοινωνικής συμπεριφοράς των μαθητών, οφειλόμενη, κυρίως, σε παράγοντες δυσλειτουργίας της οικογένειας, του σχολείου και, ευρύτερα, διάφορων τομέων του κοινωνικού συστήματος, όπως είναι η οικονομική κρίση, ο κορωνοϊός, η έντονη χρήση των ψηφιακών μέσων κ.ο.κ. Αυτό σημαίνει ότι το σχολείο πρέπει να επικεντρωθεί στον παιδαγωγικό του ρόλο, επιφορτιζόμενο και τον ρόλο διαχείρισης ζητημάτων κοινωνικής συμπεριφοράς, που απαιτεί συστηματική και εξατομικευμένη παιδαγωγική παρέμβαση και αποτελεσματικότητα από τον εκπαιδευτικό.
- Η παρουσία των ημεδαπών και αλλοδαπών μαθητών με ετερογενείς μαθησιακές, γλωσσικές, ψυχοσυναισθηματικές, πολιτισμικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητες, απαιτεί εξατομικευμένες διδακτικές και παιδαγωγικές παρεμβάσεις, για να αυξηθούν οι πιθανότητες αποτελεσματικότερης διαχείρισής τους από τον εκπαιδευτικό.

Ως κατακλείδα, οι παραπάνω λόγοι και, προφανώς και άλλοι σχετικοί, καθιστούν παιδαγωγικά αναγκαίο ένα μικρότερο αριθμό μαθητών ανά τάξη-τμήμα, προκειμένου να δοθεί η δυνατότητα και η ευχέρεια στον εκπαιδευτικό να παρεμβαίνει εξατομικευμένα και, προπάντων, παιδαγωγικά και να παίρνει εκείνα τα μέτρα που οδηγούν στην επίτευξη των εκπαιδευτικών στόχων του σχολείου, προς όφελος της προόδου και της ευημερίας τόσο του μαθητή όσο και της ίδιας της κοινωνίας. Αυτό συνεπάγεται ότι για το Νηπιαγωγείο, τις τάξεις Α' και Β' Δημοτικού παιδαγωγικά ευκατός και πρακτικά διαχειρίσιμος αριθμός μαθητών ανά τάξη-τμήμα θεωρείται ο δεκατέσσερα-δεκαέξι (14-16) και για τις άλλες τάξεις Δημοτικού, καθώς και Γυμνασίου και Λυκείου ο είκοσι-είκοσι δύο (20-22). Είναι αναγκαίο, όμως, να υπογραμμιστεί ότι ταυτόχρονα η εκπαιδευτική πράξη διεξάγεται από έναν άρτια, εκπαιδευτικά και επιμορφωτικά, συγκροτημένο εκπαιδευτικό, με πλήρη συναίσθηση του υψηλού του ρόλου και σε ένα σχολείο που πληροί, δομικά και λειτουργικά, τις προϋποθέσεις ανταπόκρισης στην παιδαγωγική του αποστολή. Έναν εκπαιδευτικό θεσμικά, οικονομικά και κοινωνικά καταξιωμένο, στον οποίο φροντίζει η πολιτεία να διαμορφώσει ευνοϊκές συνθήκες εργασίας, δεδομένου ότι τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια επιφόρτισή του με γραφειοκρατικού και ετερόκλητου τύπου υποχρεώσεις, οι οποίες τον επιβαρύνουν, έντονα, παρεμποδιστικά και δυσάρεστα, και τον αποπροσανατολίζουν από το κυρίως εκπαιδευτικό του έργο. Οι συνθήκες αυτές επιβαρύνονται ακόμη περισσότερο, όταν προσθέσουμε σε αυτές τις υπηρεσιακές και επαγγελματικές πρακτικές που εφαρμόζει το Υπουργείο Παιδείας εδώ και αρκετό χρονικό διάστημα (π.χ. θεσμός αναπληρωτών και ωρομισθίων), καθώς και τις εξωγενείς παρεμβάσεις διάφορων παραγόντων (π.χ. μερίδας γονέων). Η επίκληση από ορισμένους ιθύνοντες και μη της αυξημένης παρουσίας μαθητών στην τάξη-τμήμα που ίσχυε κατά το παρελθόν, προφανώς συμπλέει με την οπτική των αριθμών και της εξοικονόμησης πόρων, ωστόσο είναι και επιστημονικά και μεθοδολογικά εσφαλμένη, διότι αναφέρεται σε διαφορετικές (π.χ. αυταρχικές) εκπαιδευτικές, παιδαγωγικές, διδακτικές, επιστημονικές και κοινωνικές συνθήκες.